

stonden ze met een pistool tegen hun hoofd en met camera's, voor en achteraan, klaar om hen te filmen als ze na hun shift naar hun auto stapten. Volgens een rapport leidde die media-aandacht tot een traumatische ervaring en liet ze bij alle betrokkenen letsels achter. Meer dan het virus zelf. Hemelrijk was de katalysator van frustratie en agressie die al maanden broeide. Eindelijk had men een schuldige.'

De sint was inderdaad wel besmet.

De Stoop: 'Alleen Marc Van Ranst heeft toen al gezegd dat hij het zelf kan hebben opgeraapt in Hemelrijk, er waren voordien al positieve gevallen. Een jaar later heeft hij uitgebreid met Guido gepraat en gezegd dat men nooit het etiket van superverspreider op hem had mogen kleven. De eerste zieken waren overigens niet bij dat sinterklaasbezoek, net zomin als de eerste doden.'

Maar het was gebeurd.

De Stoop: 'Guido vertelde dat het leek alsof een betonblok van 10 kilo op zijn hoofd viel. Hij had al die mensen besmet, inclusief zijn moeder. Hij kreeg vervensingingen naar het hoofd geslingerd, zelfs doodsbereidingen, hij kreeg de hele pers achter zich aan. Een maand lang trok hij zich alleen in zijn appartement terug. Toen ik hem anderhalve maand na die vierde december voor het eerst sprak, zat hij in een diepe depressie. Hij klauterde er langzaam uit, maar tot vandaag is het een weke plek. Hij schreef een theatermonoloog, zijn manier om het te verwerken. (*glimlacht*) Door corona is de eerste opvoering ervan helaas uitgesteld.'

Guido is de echte naam van de sint, geen pseudoniem. 'Dat wilde Guido niet. Hij wil dat de mensen de waarheid, en niets dan de waarheid, kennen.' Hij is vrijgezel, ergotherapeut van opleiding, maar ging samen met zijn broer na de plotse dood van hun vader het verzekeringskantoor leiden dat vader had opgericht. Daarnaast bleef hij wie hij was: sociaal bewogen, de man die als tiener al inclusieve jeugdteams organiseerde, iemand met zorg voor gehandicapten en ouderen. En die, toen zijn moeder oud werd en in Hemelrijk ging wonen, vrijwilliger werd. Hij kwam er elke dag, als haar mantelzorg.

Het woord mantelzorg leek helemaal vergeten. Hoe belangrijk zijn ze?

De Stoop: 'Er was in de hele coronacrisis geen aandacht voor. En de mensen voor wie ze zorgden, bleven verweesd achter. Dat kostte veel levens. Door het wegvallen van mantelzorgers, die niet meer binnen mochten in de woon-zorgcentra, verdween de aandacht die ze kregen en hun zin en doel om voor te leven. Dat heeft bij veel van de ouderen de levenswil gebroken.'

Directrice Greet zegt in uw boek: 'Ik sluit niet uit dat mensen gewoon sterven van verdriet of eenzaamheid.' Klopt dat?

De Stoop: 'Zij kwam zelf zo getraumatiseerd uit dit drama dat ze de zorgsector heeft verlaten. Wat een enorm verlies is. Je mag zeker zijn dat mensen uit eenzaamheid zijn gestorven. Het totale bezoekverbod was onmenselijk. Dat snap je toch niet? Ze sloten als eerste de woon-zorgcentra en gooiden de sleutel weg. Ze hoopten dat het zo voorbij zou gaan. Terwijl voor het onderwijs en de economie wel creativiteit aan de dag werd gelegd.'

Hoopte men met het bezoekverbod niet juist het virus buiten te houden en de ouderen te beschermen?

De Stoop: 'Het was een noodtoestand, het was nieuw en men was overweldigd. Dat klopt. Maar desondanks liep dit uit op een falen dat we alweer vergeten zijn. Er waren honderden uitbraken en duizenden doden. Waarom heeft men voor die politiek gekozen? Omdat ouderen veel minder meetellen in onze maatschappij. De ziekenhuizen waren de absolute prioriteit en dat is begrijpelijk. Maar ook de woon-zorgcentra hadden dat moeten zijn. Toen was

Profiel

Chris De Stoop (63) studeerde Germaanse filologie en communicatiewetenschappen aan de KU Leuven. Hij werd journalist bij Knack, waar hij tot 2015 in dienst bleef. In 1992 verscheen zijn eerste boek, 'Ze zijn zo lief, meneer', over internationale vrouwenhandel. Het leidde tot een parlementaire onderzoekscommissie en hij sprak over de problematiek op de begrafenisdienst van koning Boudewijn. Naast zijn reportages voor Knack bleef hij boeken schrijven, waaronder 'De bres', 'Dit is mijn hof' en 'Het boek Daniël'. 'Hemelrijk' is zijn 15de boek.

immers al bekend dat daar de grootste risico's lagen. Omdat het ouderen zijn, omdat ze veel onderliggende aandoeningen hebben en omdat ze dicht bij elkaar leven.'

U laat het begrip 'frailty score' vallen: men moest de bewoners een score geven tussen 1 en 9, van heel fit tot terminaal. Vindt u dat men mensen impliciet opgegeven heeft?

De Stoop: 'Als ouderen al niet meetellen, dan zeker niet de dementerenden. In Nederland heeft iemand het begrip 'het dorre hout' gebruikt, dat moet nu eenmaal worden gekapt. Dat is op een impliciete manier gebeurd doordat ziekenhuizen bewoners uit woon-zorgcentra weerden. Dat is voor alle duidelijkheid nooit van hogehand opgelegd. Het is geen gevolg van een beleid, het is het gevolg van een non-beleid. Men baseerde zich op adviezen van artsenverenigingen en ethische commissies. Bij een dreigend beddenkort weerde men bewoners van woon-zorgcentra. Ambulanciers weigerden soms besmette ouderen mee te nemen. Ziekenhuizen stuurden soms besmette mensen terug.'

Men zegt dat men het niveau van een maatschappij herkent aan de manier men voor de zwaksten zorgt.

De Stoop: (*knikt*) 'Een land dat ouderen zorg weigert, is mijn land niet. Het heeft me diep geschokt. Bij elke golf werd ermee gedreigd. Triëren, prioriteit, noodtoestand. Iedereen wist wat dat wilde zeggen: ouderen. Amnesty International heeft aangeklaagd dat zorg weigeren aan ouderen een overtreding van de rechten van de mens is.'

U noemt geen politici als verantwoordelijken. Maar wie uw boek leest, leest toch een aanklacht?

De Stoop: 'In de jaren negentig schreef ik nog boeken die ophief moesten veroorzaken. Zoals Louis Paul Boon was ik van het gedacht de mensen een geweten te schoppen. Na een tijd was ik die schandaalsfeer

zelf beu. Ik plooi me nu op het verhaal zelf terug. Dat heeft betekenis en context, de lezer moet de conclusies trekken.'

'Dit is een van de zwartste bladzijden uit de politieke geschiedenis van de jongste decennia. Er zou een parlementaire onderzoekscommissie moeten komen over wat in de woon-zorgcentra is gebeurd, maar dat heeft men niet gewild. Als nu niets aan de ouderenzorg wordt veranderd, is dat schuldig verzuim.'

'Hemelrijk' telt 17 hoofdstukken, maar vier ervan gaan niet over het drama in het tehuis in Mol. Ze beginnen alle vier met hetzelfde woord: Ma. Ze gaan over De Stoops eigen moeder, die ruim tien jaar eerder naar Het Hof in Sint-Niklaas ging. En voor wie hij zorgde. Zijn vader was op 58-jarige leeftijd overleden en ook zijn broer was er niet meer.

Hij schrijft over zijn wandelingen met ma. Over hoe hij voor haar maatjes kocht en hoe ze die nog met smaak opat. Hij schrijft over het afscheid en haar laatste week in coma. Maar ook over hoe ze, in die diepe demencie, razend op hem kon zijn. Hoe hij haar op het toilet zette. Hoe pijn heel veel dingen deden. Toch bleef hij zorgen.

'Dat is de erfschuld. Onze moeders hebben ons gemaakt, gedragen, gebarnd en grootgebracht. Dat stukje mantelzorg was het enige dat ik kon terugdoen. Mijn vader was jong gestorven, ik had de laatste nacht bij hem in bed doorgebracht en zijn ogen gesloten. Je kan weinig doen, maar iemand in die allerlaatste fase een gerust gevoel geven, is veel. Misschien komt dat door het boerenmilieu waarin ik opgroeide. Als kind was je medeverantwoordelijk voor het familiebedrijf. En voor de mensen.'

Ouderenpsychiater An Haekens gebruikte op de radio het woord gerontofobie. Dat is de angst om ouder te worden, maar ook de angst voor ouderen. Veel mensen stierven eenzaam. Was het volgens u voor uw moeder, die de laatste week in coma lag, belangrijk dat u bij haar was?

De Stoop: 'De laatste jaren van mijn moeder waren de intiemste die ik ooit meemaakte. Ze heeft zeven dagen gekregen om dood te gaan. Ik denk dat het wel belangrijk was. In september 2021 waren ongeveer 13.000 bewoners van woon-zorgcentra aan corona gestorven, vaak moederziel alleen, zonder familie, stikkend en happend naar adem.'

'Zeker in de eerste fase was er weinig palliatieve zorg. Ik vind dat vreselijk. Voor die mensen, maar ook voor de nabestaanden en de zorgverleners. Er is zo gigantisch veel onverwerkte rouw. Maar die 13.000 doden hebben we nog altijd niet herdacht. De enige keer dat ik iets zag, was toen, of all people, de Britse prinses Kate Middleton op Kerstmis samen met de Schotse zanger Tom Walker op de piano 'For Those Who Can't Be Here' speelde in Westminster Abbey. Je moet dat eens op YouTube zoeken. De tranen lopen uit je ogen. Maar bij ons? Niets.'

Als nu niets aan de ouderenzorg wordt veranderd, is dat schuldig verzuim.

U zei: 'Gelukkig overleed mijn moeder voor corona.' Gek genoeg zijn er parallellen met het sinterklaasdrama in Mol. Zij zat in een tehuis in Sint-Niklaas, recht over een café dat Hemelrijk heette.

De Stoop: 'Bovendien woonde ze in kamer 119, net als de moeder van Guido. Dat is toeval, maar bij elk van mijn boeken heb ik zo'n gevoel. Alsof dingen in elkaar klikken. Alsof ik elk boek móét schrijven. Ik ga nooit rationeel aan mijn bureau zitten om een project te schrijven. Dingen nestelen zich in mijn hoofd en stilaan wil ik het boek schrijven. Op school leerde ik over een toneelstuk van Luigi Pirandello over 'Zes personages op zoek naar een auteur'. Dat gevoel heb ik bij mijn boeken. Alsof zij een auteur zoeken.'

De rode draad in al uw boeken is dat u aandacht geeft aan mensen die het nooit eerder kregen. Is die empathie terug te brengen naar dat boerenmilieu?

De Stoop: 'Dit boek verschijnt exact dertig jaar na mijn eerste. 'Ze zijn zo lief, meneer' ging over slachtoffers van mensenhandel en prostituties. Dat sociaal engagement heb ik zeker van mijn moeder en door de boerderij. Ik groeide op met die verantwoordelijkheid. Mijn moeder kon geen sociaal onrecht zien.'

'Mijn eerste verontwaardiging kwam toen ik voelde hoe op boeren werd neergekeken. In de jaren zeventig waren mensen trots om dat leven achter zich te laten. Ze konden in de haven werken en kregen *congés payés*. In mijn klas waren nog zeven van de 25 kinderen van boerenafkomst. Dat leidde meer dan eens tot scheld- en vechtpartijen. Mijn moeder zei: 'Wees trots op uw afkomst en kom erover op.'

Wist u toen al dat u dat zou omzetten in een leven als schrijver?

De Stoop: 'Dierenarts worden was mijn eerste droom. Dat lag nog dicht bij het boerenleven. Ik was vol van de natuur en van de dieren. Maar toen ik een jaar of 13 was, wilde ik schrijver worden. Toen ik op de zolder van de boerderij rapporten van het laatste jaar op de lagere school terugvond, las ik: 'Chris is geschikt voor letterkundig werk en voor werk in de buitenlucht, maar niet voor wiskunde en voor muziek.' Dat klopt tot vandaag.'

'Op mijn oude Olympia-typemachine schreef ik vanaf mijn 13de verhalen. Voor 't Kapoentje, voor een schoolblad dat De Vijfhoek heette, later voor Dietsche Warande & Belfort en voor Yang. (*lacht*) Het zou nu gênant zijn dat terug te lezen. Ik schreef vier toneelstukken voor een Antwerpse uitgeverij die De Sikkel heette en die een reeks 'Toneel in de klas' had. Ik was toen 15 en ging soms naar de opvoeringen van mijn eigen toneelstukken kijken. Mijn vader moest nog een contract ondertekenen, want ik kreeg elk jaar 5.000 frank (*125 euro, red.*) copyrights uitbetaald. Voor iemand die geen zakgeld kreeg, was dat veel.'

Tot 2015 was u in de eerste plaats journalist. Waarom stopte u daarmee?

De Stoop: 'Ik werkte nog deeltijds bij Knack en was toen die hardheid zo moe. Ik heb enorm veel aan de journalistiek gehad. Ze gaf me de vrijheid om verhalen te schrijven. Dat veranderde rond 2010. Toen werden andere keuzes gemaakt, ook in de kwaliteitspers. Er waren minder mogelijkheden om te reizen, er werd meer gepolariseerd. En als ik voor een verhaal tien mensen wilde spreken, werd dat niet meer aanvaard.'

'Dat was een kanteljaar. Ook privé. Mijn moeder viel en bleek met osteoporose te sukkel. Hetzelfde jaar stapte mijn broer uit het leven. Ik kreeg er de zorg voor mijn moeder en voor de boerderij bij en mentaal had ik het lastig met de journalistiek. Ik ben nog even teruggekeerd, maar in 2015 stopte ik definitief. Ik heb geen spijt van die carrière, al denk ik nu dat ik die stap naar het voltijs schrijver zijn al tien jaar eerder had moeten zetten.'

'Hemelrijk' is uitgegeven bij De Bezige Bij, telt 191 pagina's en kost 21,99 euro.

In tegenstelling tot wat de gouverneur beweerde, gaf de sint in Hemelrijk geen enkel pakje af en kwam hij in geen enkele kamer.

Iemand in de allerlaatste fase een gerust gevoel geven, is veel.